

APRÓ KÖZLEMÉNYEK.

A légyölő galócza némely sajátságairól.* Alig van régibb orvosaink közül valaki, a ki Moleschott »Der Kreislauf des Lebens« című munkáját ne olvasta volna és ne emlékeznek arra vissza, hogy a kamcsatkaiak és tungúzok a légyölő galócczával magukat elkábítják és hogy szolgálk nem átallják uraik vizeletét meginni, hogy ugyanabban az élvezetben részesüljenek.**

Bővebb adatokat Moleschott nem közölt. A Természettudományi Közöny ez évi novemberi füzetének kérdései közül 607. lapon (96.) szám alatt Stellernek a légyölő galócczára vonatkozó adatai helyességére nézve teszen Dr. T. L. kérdést. Minthogy régóta bírom Dr. Langsdorf-nak »Einige Bemerkungen, die Eigenschaften des Kamtschadalischen Fliegenschwammes betreffend« című értekezését és ennek a kiváló férfiúnak, ki többek között mint orvos a himlőbeoltást honosította meg Portugáliában, közleményei igen is hitelt érdemlők, jónak találom azokat ez alkalom adtán nagyjában a magyar közönségnek nyújtani; mivel jelenleg sem rendelkezünk jobb adatokkal, mint azok, melyeket Langsdorf mint az első orosz világműködő útnak tagja (1803—1807 között) gyűjtött.

»Állításom bebizonyítása kedvéért, fel akarok említeni némely adatot a ná-

* Válaszul a 96-ik kérdésre. SZERK.

** Id. m. 4. verbesserte Auflage 1863. 333. l.

lunk nagyon mérges légyölő galócza természetéről és hatásáról. Ezt a gombát északkeleti Ázsia különféle lakói úgy használják részegítő itálnak, mint más nemzetek a bort, pálinkát, arrakot, opiumot, kavát* stb. A mikor Kamcsatkában tartózkodtam, alkalmam volt erről a gombáról pontos értesítéseket szereznem. Im a leglényegesebb telhetően röviden.

Kamcsatkából magammal hoztam négy szárított példányt és Tilesius udvari tanácsostól készített rajtot. A honi és a kamcsatkai gomba összehasonlítása némi eltérést tanúsított, a mennyiben ez utóbbinak köldökszerűen kiemelkedő kucsmaja van, a melynek a tönkje a töve felé még inkább vastagodottnak látszik, lemezei pedig nem fehérek, hanem talán inkább sárgásak, azért legyen ez egyelőre mint külön fajváltozat *Amanita muscaria* β *Camtschatica* megkülönböztetve. Ezek a gombák Kamcsatka nyírfaerdeiben és száraz síkságjain egyenként majdnem mindenütt nőnek. A félsziget középső részében különösen Visna Kamcsatka és Milkova Derevna környékén nagy mennyiségben tenyésznek. Némely évben igen sok terem, másokban ellenben csak igen kevés.

A kamcsadálók közönségesen a legforróbb hónapokban, júliusban és augusztusban gyűjtik és azt állítják, hogy azok a példányok, melyek a földben a tönkön maguktól elszáradnak és a kucsma alsó

* Piper methysticum Forster.

részén megtapintásra olyanok, mintha puha finom szőrűek vagy bársonyból valók volnának, sokkal inkább narkotikus hatásúak mint a frissen gyűjtött és fonálra fűzött, levegőn szárított példányok.

Igen változó nagyságúak; vannak olyanok, melyeknek átmérője 1—1,5", s vannak mások, a melyeké 5—6 hüvelyk.

A kisebbek haragosvörösek és sok fehér bibircsós kiemelkedéstől vannak befedve, ezeket sokkal inkább narkotikusoknak mondják, mint a nagy, halványpiros és kevés fehér ponttal ellátott példányokat.

A mióta a kamcsadálók az oroszokkal érintkeznek, inkább pálinkával élnek és a légyölő galócza használatát barangoló szomszédjaiknak, a korjácoknak engedik át, számukra gyűjtik és igen jó vásárral cserélik be rénszarvasokért.

A légyölő galóczát szárítva, bőluszba göngyöltve nyelik le, a nélkül, hogy megrágnák, mert különben ártalmas volna és gyomorbajt okozna.

Néha frissen megfőzve eszik leves vagy mártás alakjában, midőn íze az ehető gombákéhoz hasonlít; ilyen módon nem olyan erős hatású és nagyobb mennyiségben élvezhető a nélkül, hogy bármely kárt okozna. A légyölő galóczát néha bogyókból kipréselt nedvben áztatják, és nagy élvezettel isszák, mint bármely részegítő bort. Legjobb-nak tartják erre nézve a hamvas áfonya (*Vaccinium uliginosum*) levét,* mert

* Szibériában a gomba infusumát a keskenylevelű csövirits, újabb néven füzike (*Epilobium angustifolium*) levének erjesztéséből kapott liqueurrel elegyítik. Ez az ital minden tagra kiterjedő konvulziót, továbbá forró lázat és szomorú vagy kellemes hallucinációkat okoz; az illetőknek testalkata és a szerint, a mint a külső szugesztiókra reagál, olyan mérgezést okoz, hogy az ily módon lerészegedetteket még büntetetre, sőt öngyilkosságra is készíthetni. K e r m a s z e-

ez a részegítő hatást fokozza, és ennél fogva már csekélyebb mennyiségtől is várható hatásos eredmény.

Az emberi testnek a légyölő galóczával szemben nincs mindig ugyanaz a dispoziciója és hajlandósága: ugyanazt a személyt egyszer erősen támadja meg egyetlen egy gomba, ellenben máskor 12—20 darab teljesen hatástalan.

Mindamellett a legtöbb esetben egyetlen egy nagy, vagy két kis példány teljesen elég arra, hogy az illetőnek víg napja legyen; ha azután még többször hideg vizet iszik reá, a narkotikus hatás fokozódik. Körülbelül $\frac{1}{2}$, néha 1 vagy 2 órával azután, hogy a gombát megették, kezdődik a narkotikus hatás: izomfájás és izomrángás, vagy pedig ínrezgés mutatkozik, lassanként a szemek előtt minden szédülni látszik, azután kábultság áll be és végre az álom. Ha nagy mennyiségben élvezték, akkor ilyenkor hányás is mutatkozhatik; az előbb fel nem darabolt, összegöngyöltött gomba felduzzad és nagy kocsonyaszerű darabokban hányja ki az ember; a részegség és kábultság még abban az esetben is tovább tart, ha a gyomorban egy gomba sem maradt vissza, sőt az élvezett légyölő galócza okozta szimptomák még fokozódnak. Van különben sok ember, a ki nem hány tőle, ha bármennyit élvezett is a gombából. Ez a kábultság vagy részegség megegyezik azzal, a mely a bor vagy pálinka élvezetétől származik, a mennyiben a része-

rint most már csak azok a korjácok élvezik, a kik a Penyhinsk öböl körül laknak. Habár a gombák árulása szigorúan meg van tiltva, mégis használják; állítólag egyetlen egy gombáért 100 frankot is fizetnek. Orosz kereskedők bocsátják áruba. (L. D u j a r d i n - B e a u m e t z e t E. É g a s s e, Les plantes medicinales, 1889. 505. lap). L a n g s - d o r f szövege, habár nyolczvan évvel előbb jelent meg, mégis valamivel kevesebbet színez.

gek öntudatuktól meg vannak fosztva, és lelki állapotuk inkább víg mint szomorú.

A részegek arcza megvörösödik, feldagad és úgyszólván vértől duzzad; szóval és tettel önkéntelen cselekedeteket végeznek.

Az inrengés csekélyebb fokú, mint a végtagok rángásai; néha a részegek tánczolni és kezeikkel a legfurcsább mozdulatokat végzik. A fej- és nyakizmok szakadatlanul konvulzivikus állapotban vannak; nagyon túlságos élvezés alkalmával valószínű konvulziók is állanak elő. Az illetők saját nyilatkozata szerint, a csekélyebb fokban intoxáltak, lábakon rendkívül könnyedén érzik magukat és ebben az állapotban a testi mozgásokban és a gyakorlatokban igen ügyesek.

A legcsekélyebb akaratérő az ebben az állapotban igen ingerült idegekre a legerősebb hatással van. Ha az ilyen valami kis pálczikán vagy fűszálon át akar lépni, olyan lépést tesz, vagy olyat ugrik, mintha nagy fatuskót kellene átlépnie vagy átugornia. A fecsegő folytonosan beszél, kifecsegi titkait, habár annak tudatában van, hogy titkot nem rejthet tovább. A tánczkedvelők tánczolni, a zenekedvelők pedig egyfolytában énekelnek mindaddig, a míg ez az állapot meg nem szűnik. Mások önkéntelenül olyan helyekre szöknek vagy mennek, a hova nem is akarnak eljutni.

A kábultságnak ebben az állapotában némelyek önkéntelenül gödrökhöz, forrásokhoz és tavakhoz vonzatnak és habár a veszélyt szemekkel látják, menthetetlenül áldozatul esnének a halálnak, ha barátjaik nem sietnének megmentésükre. Ilyen állapotban oly emberek, kik máskor nem tudnak valami nagy terhet emelni, nagy könnyűséggel emelnek nagyobb súlyú terheket; így egy ember egy 120 font nehéz lisztes zsákot 15 versznyi távolságra vitt, a melyet máskor alig tudott volna fölemelni.

A legérdekesebb mindazonáltal a légyölő galócza hatása az emberi vizeletre. A korjások már régóta kitalálták, hogy a vizelet a légyölő galócza élvezete után erősen narkotikus és kábító hatású és hogy ez a hatás még jó idővel a megivás után is nyilvánul. A ki, például, ma a légyölő galóczától nem nagyon részegedett le és nem épen erős kábultságát másnap teljesen kialudta s már valóban józan: ha saját vizeletéből egy findsával megiszik, sokkal erősebben részegedik meg, mint az előző nap a gomba élvezetétől. Azért nem ritka eset, hogy az iszákosok a mérges gomba élvezete után a saját vizeletüket mint valami becses liqueurt elvezetik és alkalmilag megisszák. Ilyen vizeletnek a hatása nem csak azokon a személyeken mutatkozik, a kik a légyölő galóczát megették, hanem bárkin, a ki megissza. Közönséges dolog a korjásoknál, hogy a józanok a gombától részegedést meglesik és suttymban egy findsát alájok tartanak, hogy gomba hiányában ily módon kapják a »lelkésítő üdítő italt«. Tekintettel erre a sajátosság hatására, a korjások annak a szerencsének örvendenek, hogy azt a kábultságot egy pár légyölő galóczával több napon át fentarthatják; mert ha az első nap a közönséges részegség elérésére két példány elégséges, a következő nap erre a célra a vizelet magában is elég; a harmadik napon a vizelet még mindig narkotikus, tehát ha ebből valamit isznak és még egy fél gombát elnyelnek, a kábultság nemcsak továbbra fenntartható, hanem a negyedik napon megint erős liqueur áll rendelkezésükre; ezen a módon tehát, mint könnyen belátható, 5—6 légyölő galóczával a részegség egy hétig, sőt tovább is fenntartható.

Épen olyan különös az is, hogy a finomilló és mégis állandóan hatékony és megszaporodó narkotikus anyag, mely a

légyölő galóczákban rejlik, a vizelet hatására egy második személyen, az ettől származó egy harmadikon és így tovább egy negyediken, sőt egy ötödiken is mutatkozik.

Stellernek a rénszarvasokról közölt adatait illetőleg, bármennyire fáradoztam is a légyölő galócza kártékonyágáról, vagy halálos hatásáról valamit megtudni, kielégítő választ nem kaphattam.

A korjások inkább szeretik a légyölő galóczát mint a muszkák pálinkáját, azt állítván, hogy élvezete sohasem okoz fejfájást vagy más indispozíciót.

Igen ritka esetekben, habár erre példát nem tudnak, megtörténhetett, hogy egyes személyek a nagyon mértéktelen használat következtében eszméletlenül és a szótól megfosztva, konvulziók közben 6—8 nap alatt meghaltak. Mértékletes használatot ellenben sohasem kísért rossz utóhatás. Ha a légyölő galócza mértéktelen élvezése következtében gyomornyomás vagy más kellemetlen hatás mutatkozik, 2—3 kanál zsír, halzsír, vaj vagy olaj, mint csalahatatlan szer, bármely kellemetlen hatást csilapít.

Kamcsatkában gyomorhaj, kólíka vagy más indispozíció ellen egy pohárka hamvas áfonyalevet, a melybe légyölő galócza volt áztatva, mint univerzális szert használnak; különben azt nem tudhattam meg, vajjon a légyölő galócza élvezete kemény vagy más széket, a vizelet gyarapodását vagy csökkenését okozza-e. Arra nézve sem kaphattam kielégítő választ, vajjon a vizelet íze és szaga megváltozik-e; mindenki restelte bevallani, hogy ilyent ivott, pedig nem tartom valószínűtlennek, hogy szintúgy mint a terpentín, a spárge és más anyagok a vizeletet igen kellemes szagúvá és jóízűvé teszik, a légyölő galóczának is megvan ilyenféle hatása.

Oroszország némely részeiben a légyölő galóczát eczetben konzerválják. Vajjon a preparálásnak ez a módja változtatja-e a toxikus tulajdonságokat, kérde Dujardin-Beaumez és Égasse (id. h. 505. l.). A legnagyobb gombatudós, Fries, ezzel a ténnyel szemben, szintén csak általános frázissal élt: *Alius Sclavorum stirpi gustus et natura; fungos, vulgo cibarios, rejiciunt et venenatos in deliciis habent.*

DR. KANITZ ÁGOST.

TERMÉSZETTUDOMÁNYI MOZGALMAK A HAZÁBAN.

26. A *M. Földtani Társulat* 1894 november 7-ikén tartott szakülésén

1. Dr. Szádeczky Gyula »*A szobi Ság-hegy andesitjeinek közetzárványairól*« értekezett. A legtöbb zárvány diónagyságú cordierit-gnájsz, a melyek teljesen bele vannak olvadva az andesit anyagába. E zárványokban a legfeltűnőbb a sok és szép kifejlődésű korund; nagyobbak, de kevésbé jó megtartásúak az andalusit és cordierit; ezeken kívül még sillimanitot, gránátot, pleonasztot, apatitot és magnetitet ismerhetett fel. A zárványok egy másik nemét diorit alkotta és bennök kvarc és sok szemcsés calcit volt felismerhető.

2. Francé Rezső bemutatta a »*Kolozsvári lignit mikroszkópi vizsgálati-*

nak eredményét«. Előadó e lignitben tíz *diatomacea*, három *protozoa* kova-, illetőleg mészhéjait és szivacstüket talált. E maradványok mind jelenleg is élő fajokhoz tartoznak és megerősítik a lignitnek szabad szemmel való vizsgálatából kapott eredményét is, mely szerint e lignit lelethelye diluviális kori, növényben dús, állandó, édesvízi mocsár volt.

3. Dr. Bittó Béla »*Néhány magyarországi szén analízise*« című dolgozatát bemutatta K a l e c s i n s z k y S á n d o r. E dolgozatban mintegy 40 szén elemzési eredménye van közölve.

4. Dr. Traxler László tanulmányát »*A hévízi tó iszapjának spongiolitjairól*« előterjesztette Dr. Staub Móricz. A tó ép oly gazdag szivacstükkben, mint a Bala-

ton iszapja. Dr Traxler felismerte benne az *Ephydatia fluviatilis* Lbkn. sp. amphidiskusait; de talált olyan gemmulatúket is, melyek a *Spongilla fragilis* Leyd. gemmulatúihöz hasonlóak, s csak abban különböznek, hogy gyakran tompa szög alatt kétszer megvannak hajtvva, és úgy látszik, egy eddig ismeretlen fajhoz tartozhatnak. Vannak továbbá ez iszapban nagy, síma, mindkét végökön tompa tűk, melyek trópusi faj tűihöz hasonlítanak; azonban Dr. Traxler nem tartja kizártnak, hogy e tűk talán a *Spongilla fragilis*-hez és *Ephydatia fluviatilis*-hez tartoznak, és a víz állandó magas hőfoka (az

évszak szerint 26—30 fok C.) alatt változtak el.

5. Dr. Staub M óricz ismerteti A. H. Nathorst legújabb művét: »Zur fossilen Flora der Polarländer« és figyelmeztet a mű nagy jelentőségére, a mennyiben ebben a szerző nemcsak Heer régiebb meghatározásait revidálja és kijavítja, hanem az arktikus vidékek palaeozoos flóráját újabb leletek útján is jobban megvilágítja. Az ismertetett munkában a Spitzbergák devon és alsó carbon, a Medve-sziget alsó carbon és Novaja-Zemlya devon flórájának leírását tartalmazza.

TÁRSULATI ÜGYEK.

Választmányi ülés 1894 november 21-ikén.

Elnök: Szily Kálmán.

Jegyző: Csopey László.

Jelen vannak: Borbás Vincze, Entz Géza, Fodor József, Fröhlich Izidor, Herman Ottó, Horváth Géza, Ilosvay Lajos, Inkey Béla, Klug Nándor, Kövesligethy Radó, Krenner József, Laufenauer Károly, Lengyel Béla, Mágócsy-Dietz Sándor, Mihalkovics Géza, Pethő Gyula, Schenk István, Schuller Alajos, Semsey Andor, Staub M óricz és Thanhoffer Lajos választmányi tagok; Heller Ágost könyvtárnok, Wartha Vincze első, Paszlavszky József másodtitkár és Lengyel István pénztárnok.

Az elnök jelenti, hogy a mult választmányi ülés határozatához képest a Társulat üdvözlő iratát eljuttatta b. Eötvös Loránd vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, a kitől azt a megbízást kapta, hogy mély köszönetét és baráti üdvözlését jelentse ki a választmánynak szíves megemlékezéseért. — Örvedetes tudomásul vétetik.

A titkár előterjeszti a szakértekezletek ügyrendjének megállapítása ügyében kiküldött bizottság munkálatát. — A választmány élénk eszmecsere után elhatározta, hogy a »szakértekezletek« elnevezést »szakosztályok« névvel fogja helyettesíteni, hogy az ügyrend kinyomassék, a választmány tagjainak még a közgyűlés előtt megküldessék és a közgyűlésnek elfogadás végett előterjeszessék.

Lengyel István pénztárnok előterjeszti a gazdasági ügyeket, úgymint:

a) A forgó tőke állását 1894 október végén. — Tudomásul vétetik.

b) A földhitelintézetnek időközben beérkezett átiratait. — Tudomásul szolgálnak.

c) A »Borászati Lapok« kérelmét, hogy engedné meg a Választmány, hogy Jablonowski munkájából egy fejezetet, a szerző előleges beleegyezésével, karácsonyi számában 15 ezer példányban és a Társulat tulajdonjogának tiszteletben tartásával közölhesse. — A választmány a kért engedelmet megadja.

d) Jelenti, hogy Petrovits István, kir. borászati felügyelő Kecskeméten, 100 frttal az örökítő tagok sorába lépett s alapítványát be is fizette. — Örvedetes tudomásul vétetik.

S hogy Dr. Kiss Károly tanár Budapesten 100 frtos alapítványt tett a chemiai folyóirat részére, a melynek immár 2000 frtra rugó alapítványa van. — Örvedetes tudomásul szolgál.

e) Jelentést tesz a Társulat tagjainak létszámáról. — Tudomásul vétetik.

f) Kérdést intéz a választmányhoz, nem tartaná-e czélszerűnek, ha a Társulátnak a neve jelenlegi helyiségünk körüti oldalán kitétetnének, hogy a vidékről érkező s erre haladó tagoknak is legott a szemökbe ötljék. — A választmány a tervet elfogadja s végrehajtásával a titkárságot megbizza.

A titkár mélyen elszomorodva jelenti, hogy az utolsó választmányi ülés óta 5 rendes tag haláláról értesült. Elhunyt Balajthy Dénes tanár, Halason; Markos György pénzügyi tanácsos, Ungváron; Söky Gábor tanár,



Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)



A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:



Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).



Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.